

Asia: VN/13501/2025

Lausuntopyyntö kuntien peruspalvelujen valtionosuuden 75 miljoonan euron vähennyksen kohdistamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

KULTA ry:n lausunto kuntien valtionosuuksien leikkauksista

Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry arvioi, että kuntien 75 miljoonan euron suuruudesta valtionosuuksien leikkauksesta laskennallista vos-määrärahaa leikkaantuu kirjastoilta 2 miljoona euroa ja kuntien kulttuuripalveluista 1 miljoona euroa.

KULTA ry muistuttaa, että kulttuuri ja kirjastot ovat kuntien lakisääteisiä peruspalveluita, joilla on merkittävä yhteiskunnallinen vaikutus. Kirjastot ja kulttuuripalvelut ovat keskeisiä kansalaisyhteiskunnan rakenteita, jotka tuottavat luottamusta ja resilienssiä yhteiskuntaamme. Niillä on rooli turvallisuusstrategiassa niin henkisen kriisinkestävyys ja henkisen huoltovarmuuden osalta, kuin kansakuntamme kyvykkyydelle torjua hybridivaikuttamista, disinformaatiota ja misinformaatiota. Niiden yhteiskunnallinen relevanssi ja vaikuttavuus nojaa laajaan käyttöön. Mikäli resurssit rapautuvat, ja palvelujen laatu heikkenee, yhä harvempi hakeutuu niissä jaettavan tiedon ja yhteisten elämysten äärelle.

Kun kulttuuri kuuluu kaikille, olemme yhdessä kestävämpiä

Tilanne on toki nyt erinomainen. Kirjasto on vuodesta toiseen kuntalaisten parhaaksi arvioima kuntapalvelut ja monenlaisten kansalaisten ahkerasti käyttämä lapsiperheistä uusiin suomalaisiin. Ne ovat matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja, joissa monenlaiset kansalaisyhteiskunnan toimijat kokoontuvat ja joissa myös vähävaraiset pääsevät digitaalisten palvelujen pariin.

Kulttuuriosallistumisen aste puolestaan on Suomessa eurooppalaisittain korkea. Jopa kulttuuristaan tunnettu veljeskansamme Viro on osallistumisasteeltaan Suomea matalampi. Meillä tosiaan vielä kulttuuri kuuluu kaikille, ja tässä iso rooli on nimenomaan kuntien kulttuuripalveluilla.

Kunnat pystyvät tuottamaan hyvinvointia ja terveyttä tukevaa maksutonta kulttuuritoimintaa myös heille, joiden on joko sairauden tai köyhyyden vuoksi mahdotonta omin voimin lähteä maksaa liput, matkat ja majoittuminen. Kuitenkin on kaikkien etu, että jokainen pääsee osaksi suomalaista kulttuuria, kieltä ja kulttuuriperintöä. Tässä kuntien kirjasto- ja kulttuuripalvelut ovat paljon vartijana.

Kuntien eriytymiskehitys näkyy kulttuuripalveluissa

Pidämme hyvänä sitä, että hallituksen esityksen tavoitteena on toteuttaa kuntien valtionosuuksien leikkaukset siten, ettei vähennys kasvata kuntien välisiä suhteellisia eroja valtionosuuksissa. Kunnilla on jo tällä hetkellä erittäin vaihtelevat edellytykset noudattaa lakia kuntien kulttuuritoiminnasta. Myös THL:n TEAvisari, joka mittaa kulttuuripalveluiden osalta sitä, miten kunnissa edistetään hyvinvointia ja terveyttä, näyttää mittavaa eriytymistä kuntien välillä. Osassa kunnissa kulttuuripalvelujen hyte-toiminta on olematonta tai perin vähäistä. Esimerkiksi ikäihmisten elämänlaadun osalta tämä olisi kuitenkin aivan avainasemassa. Siksi on tärkeää, että kuntien eriytymiskehitys ei synnytä kulttuurielämältään kuolleita alueita.

Tuore kulttuuripoliittinen selonteko toteaa, että ”kuntien eriytymiskehitys näkyy kulttuuripalveluissa. Kansalliset laitokset, isot tapahtuma-areenat sekä valtionosuutta saavat taide- ja kulttuurilaitokset sekä taideyhteisöt keskittyvät kaupunkeihin. Pienissä kunnissa korostuvat avustusten ja järjestökentän merkitys sekä kirjastojen, kansalaisopistojen ja taiteen perusopetuksen tarjonta. Maaseutumaisilla, harvaan asutuilla alueilla kulttuuri- ja luovat alat sitoutuvat vahvasti elinympäristöön, kulttuuriperintöön ja kokemusmaailmaan. Alueelliset ja paikalliset erot kulttuuri-investoinneissa ovat suuret, mikä vaikuttaa suoraan kulttuuritarjontaan, -palveluiden käyttöön ja taiteilijoiden työllistymismahdollisuuksiin. Kulttuuri on osa kuntien peruspalveluja, ja se sisältyy kuntien peruspalvelujen valtionosuuteen. Kirjasto- ja kulttuuritoiminnan järjestäminen kuuluu kuntien lakisääteisiin tehtäviin. Pääosa kunnista ei saa erikseen taide- ja kulttuurilaitosten valtionosuutta, koska vain osassa kunnista on siihen oikeutettuja kulttuurilaitoksia. Peruspalvelujen valtionosuudessa kulttuurin (kirjasto, kunnan kulttuuritoiminta ja asukaskohtainen taiteen perusopetus) osuus on pieni, enintään pari prosenttia, siis noin 70 miljoonaa euroa.” (Kulttuuripoliittinen selonteko, s.41-42)

Meriläinen Rosa
Kulttuuri- ja taidealan keskusjärjestö KULTA ry